

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Даниела Любенова Колева,
член на научно жури в конкурс за заемане на академичната длъжност ДОЦЕНТ по
професионално направление 2.2 История и археология
по научната специалност *Документалистика, архивистика, палеография*
(вкл. Историография и източникознание (Архиви на жени)),
обявен от ЮЗУ „Неофит Рилски“ в ДВ бр.37/07.05.2021 г.

Относно: научната, научно-приложната и професионално-академичната дейност и
продукция, представена от участничката в конкурса гл. ас. д-р Нурие Мехмедова
Муратова

I. Обобщени данни за научната продукция и дейността на кандидатката

Гл. ас. д-р Нурие Муратова участва в конкурса за доцент по ПН 2.2 История и археология по научната специалност *Документалистика, архивистика, палеография* (Историография и източникознание – архиви на жени) с хабилитационен труд – монографията *Жени отвъд архива. Невидимите истории на жените в България* (Благоевград: УИ “Неофит Рилски”, 2021, 272 стр.) и 19 статии и студии, седем от които са публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни. Пет от статиите са на английски език; седем са в съавторство, което е отразено коректно в справката за изпълнение на минималните национални изисквания за хуманитарните науки и са приложени разпределителни протоколи. Представените трудове, както и академичната дейност на кандидатката, съответстват на тематичната област на конкурса.

II. Оценка на научните и на практическите резултати и приноси на представената за участие в конкурса творческа продукция

Д-р Муратова има дългогодишни изследователски интереси в няколко тематични области: история на жените, история на малцинствата и архивистика. Хронологичните рамки на проучванията ѝ обхващат почти целия XX век с акцент върху периода на комунистическия режим. Представените за конкурса статии и студии убедително демонстрират нейните постижения във всяка от посочените области: както

откривателството и въвеждането в научен оборот на неизвестни казуси, така и тяхното внимателно, задълбочено и коректно осмисляне. Особено интересни в това отношение намирам изследванията върху висшето образование на турски студенти от България в Азербайджан, първите участия на жени (вкл. мюсюлманки) в местните и парламентарните избори през 30-те гг., паметта за лейди Странгфорд и др. Не по-малко приноси са и онези работи, в които се прилага интерсекционалният подход, за да се покаже двойната маргинализация на жените от малцинствата, както и на жени, репресирани от комунистическия режим. В монографията посочените по-горе три изследователски области намират своите пресечни точки, в които се оказва възможно взаимното им обогатяване. Това пресичане и обогатяване е изключително важен принос и по-нататък ще се спра главно върху него.

Общоприето е, че жените отсъстват от архивите или са “скрити”, ако/доколкото са там. Без да оспорва този трюизъм, Муратова го дебанализира посредством внимателно и търпеливо издирване на възможните локации на документи от/за жени (вкл. жени от малцинства) в държавните архиви. Тя тръгва от една фукоянска постановка за знанието-власт, но не я теоретизира по-нататък, а вместо това изследва микрофизиката на упражняването на тази власт чрез архива, като разглежда архивните практики от позицията на пола – една нова и иновативна перспектива. В това начинание авторката успешно адаптира теоретични постановки от постколониалните изследвания, изследванията на пола и изследванията на малцинствата. Съчетаването на подходи от последните две области, за да се покаже наслагването и взаимното усилване на неравенства (т.нар. “Матилда ефект”), не е ново само по себе си и Муратова го прилага системно в редица свои предишни изследвания. Иновативна е контекстуализацията на тази проблематика в монографията: авторката убедително демонстрира “архивната власт” в историографията и поставя под въпрос привидната неутралност на архива. Ценни са и съпоставките с архиви на жени в няколко западни страни, които не само потвърждават констатацията за отсъствието или “невидимостта” на жените в традиционните архиви, но отиват по-нататък в разкриването на връзката между развитието на социалните движения и женските движения, между възхода на феминистките теории и осмислянето на историята на жените, между създаването на транснационални изследователски мрежи и специализацията на архивите за/на жени. Прегледът и анализът на такива архиви, на техните форми, функции и развитие води към заключението, че “самата идея за архив е разширена” (с. 81).

Тази констатация логично води към по-общата теза за динамиката на

производството на историческо знание, което вече не е изцяло определяно от политиките на държавните архиви. Това е валидно в частност и за посткомунистическия контекст, където “архивната революция”, т.е. достъпа до архиви, създадени като тайни, но също така “срутването на монолитността на традиционния архив” (с. 38) и обръщането към алтернативни извори допринася за преосмисляне на близкото минало и най-вече – за преоткриване на актьори на историческата сцена, останали досега непознати и непризнати. Всичко това дава основание на Муратова да констатира “изместване на изследователския процес от мястото на изследване към обекта на изследване в неговото възможно многообразно представяне” (с. 35). На емпирично ниво нейната книга (в частност четвъртата глава) е пример за точно такова изместване и демонстрация на неговия потенциал.

Не по-малко стойностни са наблюденията на авторката върху културното производство на историческо знание от гледна точка на неговите извори – както произхода на документите, така и тяхната контекстуализация и интерпретация от изследователите. Скрупулътният преглед на българските архиви и тяхното развитие през последните десетилетия, както и анализът на дефицитите в тях по отношение на историята на жените със сигурност ще бъде задължително начало на множество бъдещи изследвания. Муратова доказва високата култура на документиране в женските движения преди 1944 г. и обяснява липсите в архивите с монопола на комунистическия режим върху историческата памет, като диференцира няколко “нива на скриване”, обусловени както от идеологията, така и от методиката на архивиране. Вследствие на това у нас, както и в други посткомунистически страни, “*връзката женско движение – женски архиви – история на жените*” не се осъществява (с. 102).

Така Муратова не само обогатява изследванията по история на жените и история на малцинствата, но очертава една изследователска програма в посочените области, базирана на критична преоценка и диверсификация на изворите, познаване на обстоятелствата при създаването на даден архив, съотнасяне на документа с по-широкия социален контекст. Нещо повече – със своята работа тя доказва приложимостта и продуктивността на тази програма.

III. Критични бележки и препоръки

Нямам.

IV. Заключение

Въз основа на изтъкнатите достойнства и приносен характер на представените трудове убедено подкрепям кандидатурата на гл. ас. д-р Нурие Муратова за доцент по ПН 2.2 История и археология по научната специалност *Документалистика, архивистика, палеогеография* (Историография и източникознание – архиви на жени).

Дата: 30.08.2021 г.

Член на журито:

(Даниела Колева)

STATEMENT

by Prof. Dr. Daniela Lubenova Koleva,

member of the academic jury for the competition for the academic position “Associate Professor”, professional field 2.2. History and Archaeology (Documental studies, archive studies, palaeography including historiography and source studies – Archives of women), announced by the Southwest University in the State Gazette, No 37/07.05.2021

Regarding: the research and academic activities and outputs, submitted by the candidate Dr. Nurie Mehmedova Muratova

I. General characteristics of the research activities and outputs

Dr. Nurie Muratova has submitted for the competition for the academic position “Associate Professor”, professional field 2.2. History and Archaeology (*Documental studies, archive studies, palaeography including historiography and source studies – Archives of women*) the following works: a habilitation thesis – the monograph *Women beyond the Archive. Invisible Histories of Women in Bulgaria* (Blagoevgrad: Neofit Rilski University Press, 2021, 272 p.) and 19 scholarly articles, of which 7 are published in refereed academic journals indexed in top world data bases. Five articles are in English; seven articles are co-authored, a circumstance which is stated in the reference for compliance with the national requirements for the humanities, and is confirmed with respective protocols. The works submitted, as well as the candidate’s academic activities, are in full accordance with the thematic field of the competition.

II. Assessment of the scholarly and applied results and contributions of the works submitted for the competition

Dr Muratova’s long-term research interests are in the thematic fields of the history of women, history of minorities, and archive studies. The chronological frame of her research covers almost the whole 20th century, with a focus on the period of the communist regime. The articles submitted for the competition convincingly demonstrate her achievements in each of these fields: both the introduction of unknown cases to the research community, and their perceptive and thorough interpretation. In this respect, I find particularly illuminating her

studies of the education of Bulgarian Turkish students in universities in Azerbaijan, the first women's participation in local and parliamentary elections in the 1930s, the memory of Lady Strangford, etc. No less important are those studies, where the author embraces the intersectional approach in order to uncover the double marginalisation of minority women, as well as of women who were repressed by the communist regime. In the monograph, Muratova has found the points of cross-fertilisation of the three thematic fields, where they feed into one another. This cross-fertilisation is an important contribution and I shall focus on it in the following.

It is a matter of general agreement that women are either altogether absent from the archives or – to the extent they are present – they are ‘hidden’. Without challenging this truism, Muratova de-trivialises it by a patient and meticulous mining the state archives for the possible locations of documents by/about women (including minority women). She starts from the Foucaultian assumption of power-knowledge and develops it in a novel way to capture the microphysics of the exercise of that power through the archive by examining the archival policies from a gender perspective. In this endeavour, the author successfully adapts theoretical insights from postcolonial studies, gender studies and minority studies. The combination of approaches from the latter fields in order to demonstrate the accumulation and amplification of disadvantages (the so-called ‘Matilda effect’) is not new in itself and Muratova has applied it systematically in a number of previous studies. The innovation here lies in the contextualisation of these themes in the book: the author convincingly shows the “archival power” in historiography and questions the apparent neutrality of the archive. The comparisons of the development of women's archives in a few Western and Balkan countries are particularly revealing as they not only provide evidence of the absence or the invisibility of the women in traditional archives, but take a step forward to explicate the links between the development of social movements and women's movements, between the rise of feminist theories and the study of women's history, between the establishment of transnational research networks and of specialised women's archives. The survey and the analysis of such archives, of their forms, functions and development leads to the conclusion that “the very idea of an archive has been expanded” (p. 81).

This finding implies a more general thesis about the dynamics of the production of historical knowledge, which is no longer defined entirely by the policies of state archives. This is particularly true for the postcommunist settings where the ‘archival revolution’, i.e. the access to archives deemed to remain secret, but also the “disintegration of the monolithic character of the traditional archive” (p. 38) and the recourse to alternative sources, have

stimulated a re-assessment of the recent past and a discovery of hitherto unknown and unrecognised historical actors. Therefore, Muratova is right to observe “a shift of the research process from the place of research to the matter of research in its possible multifarious representation” (p. 35). At the empirical level, her own book (in particular Chapter 4) is an example of such a shift and a proof of its fruitfulness.

No less noteworthy are the author’s observations on the cultural production of historical knowledge in the aspect of its sources – both their origin, and their contextualisation and interpretation. Her meticulous examination of Bulgarian archives and their situation in the past couple of decades, as well as the identification of their deficits in relation to the history of women will no doubt be a *sine qua non* for a number of future studies. Muratova acknowledges the good culture of documenting in pre-1944 women’s movements and explains the gaps in the archives with the monopoly of the communist regime on historical memory, identifying a few “levels of hiding”, some of them conditioned by the ideology, others – by the methods of archiving. These findings lend support to her conclusion that in Bulgaria as in other postcommunist countries, “the nexus women’s movement – women’s archives – women’s history” has not been realised (p. 102).

Thus Muratova not only enriches the research on women’s history and the history of minorities, but also outlines a research agenda in these fields based on a critical reassessment and diversification of the sources, awareness of the circumstances in which a certain archive was established (hence the workings of the ‘archival power’), and connecting the document with the broader social context. More than that – with her own research, she proves the applicability and the fruitfulness of this agenda.

III. Critical comments and recommendations

None.

IV. Conclusion

Based on the merits and contributions laid out above, I fully support Nurie Muratova’s election for Associate Professor in *Documental studies, archive studies, palaeography including historiography and source studies – Archives of women* (professional field 2.2. History and Archaeology).

Date: 30.08.2021

Daniela Koleva